

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

3. Miejscowość

WITOSZYCE

1. Nazwa

HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI

2. Czas powstania

1350 r.; XIX w.; pocz. XX w.

9. Materiały graficzne

4. Adres (ulica, nr posesji)

obszar wsi

5. Przynależność administracyjna

województwo dolnośląskie

powiat górowski

gmina Góra

6. Współrzędne geograficzne

N: 51°46'26", E: 16°31'40"

7. Użytkowanie obecne

**mieszkalne
rolnicze**

8. Stan zachowania

4

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Nazwy: Hennigsdoff (1350), Heintzendorf (1787), Heinzendorf (1830, 1845-1945)

Historia: Wieś o metryce średniowiecznej (pierwsze wzmianki – 1350 r.). Do 1569 r. dobra stanowiły własność rodu von Dohna, następnie kolejno należały do rodziny von Kreckwitz, von Borwitz, von Düringshofen. W 1784 r. właścicielem dóbr był Ernst Christian von Borwitz und Hartenstein. Od l. 80-tych lub 90-tych XVIII w. do poł. XIX w. stanowiły własność rodu von Gerber. Wówczas we wsi odnotowano szkołę ewangelicką, browar gorzelnię, wśród mieszkańców wymieniano 29 służebnych kmieci, 9 wolnych, 7 omłockowych zagrodników. Od 1879 r. do czasów II wojny światowej majątek należał do rodziny von Bernuth. Wtedy też w miejscowości funkcjonowała szkoła ewangelicka, w pocz. XX w. odnotowywana była gorzelnia.

W l. 1914-16 wzdłuż wsch. krańca miejscowości poprowadzono tory kolei Leszno – Góra, z dworcem kolejowym Witoszyce – Chróścina, dziś już nieistniejące.

Witoszyce są rozległą wsią, w typie ulicówki. Na wsch. skraju wsi ulokowany jest zespół pałacowo – parkowy z folwarkiem, stanowiący dominantę przestrzenną w krajobrazie. Część rezydencjonalna, oddzielona od wsi i folwarku murem, zlokalizowana jest po północnej stronie drogi wiejskiej i stanowi zach. fragment założenia. Budynek pałacu o XVIII w. korzeniach, przebudowany ok. 1910 r. otoczony jest XIX w. parkiem krajobrazowym. Pomiedzy częścią rezydencjonalną, a gospodarczą w kierunku płn. przebiega droga, która poza siedliskiem miejscowości stanowi aleję. Folwark historycznie składający się z dwóch podwórz rozlokowany był po płn. oraz płd. stronie drogi wiejskiej. Obecnie podwórze płd. nie istnieje. Na jego terenie powstały współczesne obiekty garażowo – gospodarcze i blok mieszkalny. Z historycznej zabudowy przetrwały dwa budynki mieszkalne. Zasadnicze podwórze północne rozplanowane jest wokół rozległego, czworobocznego dziedzińca z zabudową mieszkalno – gospodarczą, pochodzącą z k. XIX i pocz. XX w., usytuowaną w płn. i zach. pierzei. W płd. części podwórza znajduje się zbiornik wodny. W płd. – zach. narożniku majdanu ulokowana jest gorzelnia z 1894 r., której komin stanowi wyróżnik architektoniczny w sylwecie wsi. Poza głównym podwórzem, w bezpośrednim sąsiedztwie, po jego zach. stronie znajdują się budynki rządówki oraz powozowni. W znacznym oddaleniu, na północ od majdanu usytuowany jest dom ogrodnika. Większość budynków przynależnych do zespołu zachowana jest w złym stanie technicznym. Na płd. od pałacu po płd. stronie drogi wiejskiej historycznie ulokowany był kościół ewangelicki wzniesiony w 1766 r. z wieżą dobudowaną w 1910 r., z cmentarzem zlikwidowanym w 1811 r. Obecnie świątynia nie istnieje. Obszar ten jest terenem zielonym. Po zach. stronie tego terenu znajduje się budynek pastorówki (?), obecnie budynek mieszkalny nr 6.

Historia cd., istniejące zagrożenia, postulaty konserwatorskie, bibliografia, źródła, materiały kartograficzne w zał. nr 1.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

mgr Beata Basa Mioduńska
sierpień 2024 r.